

Ключевые слова: соціальна справедливість, соціальне устроєство, система «варнашрама-дхармы», духовність.

УДК 342.736

Ємельянова Анна,
асистент

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: anya.yemelyanova@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ Е-ПЕТИЦІЙ В УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ УЧАСТІ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ СПРАВАМИ

Yemelianova Anna,
assistant

Donetsk National University of Economics and
Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: anya.yemelyanova@gmail.com

PECULIARITIES OF E-PETITIONS REALIZATION IN UKRAINE AS THE INSTRUMENT OF PARTICIPATION IN PUBLIC AFFAIRS MANAGEMENT

Мета. Надання пропозицій щодо удосконалення законодавства про е-петиції на основі здійснення статистичного та змістовного аналізу е-петицій, поданих до Президента України та відповідей на них.

Методи. Досліджено положення законодавства України щодо подання е-петиції. Проведено статистичний та змістовний аналіз е-петицій та відповідей на них. Запропоновано шляхи вдосконалення законодавства з метою підвищення ефективності петицій і реалізації права бути почутим.

Результати. Обґрунтовано висновок, що усі учасники відносин, які виникають під час реалізації права на електронну петицію, повинні усвідомити свою відповідальність за зміст текстів та відповідей на петиції. З метою підвищення якості відповідей на петиції, пропонується забезпечити можливість повторного звернення з петицією у випадку, якщо відповідь на попередню була надана не чітко, використовуючи лише загальні фрази або відповіддю на петицію стало лише передурочення її іншому органу без зазначення кінцевих строків такого розгляду.

Ключові слова: електронна петиція, механізм подачі електронної петиції, право на участь в управлінні державними справами, право на звернення, передурочення петицій.

Постановка проблеми. Більше року минуло з дня, коли українці отримали право колективно звертатися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органів місцевого самоврядування за допомогою електронної петиції. Нагадаємо, що це стало можливим у зв'язку з прийняттям змін до закону України «Про звернення громадян». Звісно, подати колективне звернення можна було і раніше. Проте зараз, набрання петицією відповідної кількості підписів, тягне за собою ще й обов'язок Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України надати офіційну публічну відповідь чи розглянути петицію на засіданні відповідної ради (якщо петиція була подана до органів місцевого самоврядування).

Питаннями змісту й реалізації права громадянина на участь в управлінні державними справами займалися такі науковці, як Д. Войтенко, М. Гирика,

А. Грабильніков, І. Гриценко, І. Дахова, С. Злобін, Ю. Каплан, Г. Котляревська, В. Логачова, С. Майданевич, Н. Окша, О. Чуб, Л. Юзьков. Однак питання реалізації права громадянина на участь в управлінні державними справами за допомогою е-петицій потребує більш детального розгляду, а також системного підходу з точки зору матеріальних і процесуальних аспектів та продовження наукових досліджень на цю тематику.

Метою статті є статистичний та змістовий аналіз е-петицій як механізму реалізації конституційного права на участь в управлінні державними справами, визначення ключових аспектів його реалізації, законодавчого регулювання, створення пропозицій щодо оптимізації подальшого нормативного забезпечення права на петицію, а отже і права на участь в управлінні державними справами.

Хоча такий інструмент впливу на владні органи як електронна петиція, сам по собі є надзвичайно корисним, важливо також перевірити наскільки якісно Президент України розглядав питання, поставлені у петиціях та вживав відповідних заходів, щоб задовольнити волю народу. Сайт для подання петицій до Верховної Ради України було запущено лише влітку, а сайт Кабінету Міністрів України працює з кінця серпня, тому можна аналізувати відповіді, надані саме Президентом.

За даними експертного опитування представників громадянського суспільства, бізнесу та органів державної влади, проведеного е-Дем Лаб Центру розвитку інновацій НаУКМА на замовлення Програми EGAP у грудні 2015 року, 74% представників активної громадськості були схильні користуватися сервісом е-петицій як інструментом е-демократії [1]. Це різко відрізняється від готовності населення в цілому користуватися сервісом е-петицій. Загалом лише 26,3% опитаних чули про сервіс е-петицій (за даними всеукраїнського опитування Центру Разумкова від листопада 2015 року, проведеного для Центру розвитку інновацій НаУКМА).

За весь період діяльності сервісу для подання е-петицій до Президента України розгляд отримали лише 40 із них. Нагадаємо, що е-петиції, які набрали 25 000 тисяч голосів і більше підлягають обов'язковому розгляду відповідно до ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян» [2]. Із сорока петицій, що були розглянуті Президентом України 7 було відхилено, 5 реалізовано, 2 петиції – у процесі реалізації, 28 петицій було передоручено Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністру України чи Верховній Раді України, відповідно до інформації, наданої аналітичним центром Комунікація змін при Центрі розвитку інновацій НаУКМА [3]. Таким чином, більше ніж половина петицій, поданих на розгляд Президенту, були передоручені без встановлення будь-яких термінів для їх кінцевого розгляду. Відповідно до ч. 3 ст. 7 Закону України «Про звернення громадян» [2], у разі, якщо орган державної влади не наділений компетенцією для вирішення питань, зазначених у петиції, – петиція повинна бути перенаправлена упродовж 5 днів до відповідного органу державної влади, межі повноважень якого, дозволяють вирішувати питання, поставлені у зверненні. Такий механізм дозволяє забезпечити право особи на звернення, навіть у випадку, коли особа помилково визначила орган, який має компетенцію вирішити питання, поставлене у петиції.

Петиції, які були перенаправлені Президентом України не отримали подальшого розгляду Прем'єр-міністром України чи Кабінетом Міністрів України із наступним публічним висвітленням результатів з розглянутого питання. Фактично, відповіді на питання, зазначені у петиціях надано не було, окрім тих, що до компетенції Президента України не належить таке питання.

Більше того, відповіді на петиції, які надаються Президентом України достатньо часто є незрозумілими для тих, хто звертається, а сам сервіс для подання петицій потребує вдосконалення. Вже зареєстровано декілька петицій за номером

22/025105-еп «Про покращення петицій та їх обговорення» [4] та за номером 22/025433-еп «Короткі і лаконічні відповіді президента на петиції» [5], які наголошують, що відповіді, які надані Президентом України є незрозумілими і задовгими, а подані петиції потребують фільтрації та часткового попереднього коригування.

Відповіді на петиції, які було надано із порушенням строків (таких петицій є дві, відповідно до даних аналітичного центру Комунікація змін при Центрі розвитку інновацій НаУКМА [6]), передоручення питань, зазначених у петиціях без отримання заявниками відповідей на поставлені питання є такими, що надані із порушенням законодавства про звернення.

Кодексом України про адміністративні правопорушення [7] встановлено відповідальність за порушення строків надання відповіді на звернення, відповідно до ч.7 ст. 212-3, яка передбачає у якості санкції «накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян», тобто від 85 грн до 850 грн та за повторне, упродовж року, вчинення порушення Закону України «Про звернення громадян» – штраф на посадових осіб від шістдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто від 1020 грн до 1360 грн або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин. Обов'язок щодо складання протоколу за вищезазначене правопорушення покладено на «уповноважених осіб секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», відповідно до ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення [7]. Вирішення справи може відбуватися і у судовому порядку на загальних підставах. Відповідальності ж за неякісний розгляд звернення, ненадання відповіді по суті або інше законодавством не встановлено.

Окрім відповідальності, яка встановлена Кодексом України про адміністративні правопорушення, також може існувати «відповідальність» перед заявниками. Таким видом відповідальності може стати зниження необхідної кількості голосів для розгляду наступних електронних петицій з того самого питання (для тих осіб, які подали попередню петицію), якщо відповідь на первинну петицію було надано неякісно або розгляд петиції було передоручено без встановлення конкретних строків розгляду.

Ураховуючи вищезазначене, вбачається за необхідне внесення змін до закону України «Про звернення громадян» у частині конкретизації процесу передоручення розгляду питання, зазначеного у петиції, у разі, коли таке питання не входить до компетенції органу, якому було адресовано петицію. Також, на нашу думку, потрібно внести зміни до закону України «Про звернення громадян» щодо зниження кількості голосів, які потрібно набрати петиції для обов'язкового їх розгляду у випадку подання повторної петиції, з тим самим питанням, тією самою особою (у разі якщо перша петиція набрала необхідну кількість голосів для її розгляду).

Окрім того, кожен із нас має право бути почутим, під час реалізації своїх політичних прав і свобод. Відсутність чіткого врегулювання права нівелює необхідність громадського обговорення законопроектів та рішень місцевої ради, бо виражена більшістю думка може бути ніколи не взята до уваги; роботу громадських організацій з розробки нормативно-правових актів, здійснення ними моніторингу та соціологічних досліджень, оскільки їх дані та проекти документів можуть ніколи не бути використаними за призначенням; подання звернень і петицій, тому що на вимоги, які у них будуть міститися ніхто не буде звертати увагу. Петиції, які набрали необхідну кількість голосів для обов'язкового їх розгляду ніколи не будуть задоволені, навіть, якщо викладені в них пропозиції мають дуже серйозне підґрунтя для впровадження.

Створення механізмів реалізації права на участь в управлінні державними справами є ідентифікатором готовності влади до відкритого діалогу з суспільством. Проте, забезпечення законодавчо закріпленого права є надзвичайно важливим елементом, без якого жодне право не зможе бути ефективно реалізованим.

Висновки. Ураховуючи вищезазначене, реалізація права на подання петиції, а отже і на управління державними справами відбувається досить активно, що здебільшого спричинено розвитком громадянського суспільства. Багато українців уже готові, використовуючи різні механізми участі в управлінні державними справами, на форсування змін в Україні, підвищення рівня демократії, зниження рівня корупції, здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування та найвищих посадовців. Разом із тим, забезпечення права бути почутим, що і є запорукою успіху реалізації права на управління державними справами, часто не відбувається: не здійснюється контроль за виконанням власних доручень; невідкладний розгляд нормативних актів; здійснення дій, яких вимагає виборець, реалізуючи своє право впливати на обрану владу. Хоча і існує адміністративна відповідальність за порушення строків надання відповіді на звернення, за неякісний розгляд звернення, ненадання відповіді по суті або інше відповідальності законодавством не встановлено. Таким чином, для забезпечення реалізації права бути почутим необхідно комплексно підходити до вирішення цього питання, його нормативного закріплення, встановлення відповідальності та можливості притягнення до неї, а також здійснення подальшого контролю за дорученнями стосовно розгляду отриманих звернень.

Для того, щоб зробити сервіс е-петицій більш ефективним, слід скористатися досвідом США та Великої Британії щодо попереднього публічного опрацювання петицій із наданням пояснень заявнику петиції, яка дублює іншу чи має некоректні висловлювання, не є реальною для реалізації. Проте, такий механізм необхідно впроваджувати надзвичайно обережно, аргументовано і прозоро, з метою недопущення порушення права особи на подання петиції.

Усім заявникам необхідно пам'ятати, що подання петиції – це не імпульсивна відповідь на події, що відбуваються тут і зараз, а чіткий запит на конкретні, відповідні зміни, що їх потребує держава та які матимуть вагомий вплив на державотворчі процеси, становище держави та суспільства. Незважаючи на те, що відповіді на петиції надаються часто формальні та з деякими порушеннями, петиції вже є ефективними і мають право стати ще більш дієвим інструментом прямої демократії.

Ціль петиції – бути допоміжним дороговказом від суспільства державним органам щодо напрямів і способів вирішення питань державного та суспільного значення. Петиції, так би мовити, стали індикатором демократичності інституту влади. Ефективними ж петиції стануть лише тоді, коли їх автори, громадянське суспільство, відповідні державні органи, а також медіа збагнуть власну відповідальність за тексти петицій, поширення інформації серед населення, якість наданих відповідей та необхідність рішучих демократичних перетворень. Усі суб'єкти петицій мають навчитися будувати діалог між собою з метою ефективного врегулювання проблемних питань, визначених у петиціях, які набрали необхідну кількість голосів для їх обов'язкового розгляду. Петиції – важлива форма участі громадян в управлінні державними справами.

Список літератури/References

1. Томкова Й. еДемократія в Україні : Погляди громадян і ключових зацікавлених сторін [Електронний ресурс] / Й. Томкова, М. Богуслав, Д. Хуткий, С. Лобойко, О. Правило, А. Семенченко. – К., 2016. – 76 с. – Режим доступу: <http://egap.in.ua/wp-content/uploads/2016/07/UKRAINIAN-Report-Open-Mic.pdf>

- Tomkova, J. (2016). *iDemokratia v Ukraini: Pohliady hromadian I kliuchovykh zatsikavlenykh storin* [e-Democracy in Ukraine: Views of citizens and interested key-parties]. Kyiv, 76 p. Available at : <http://egap.in.ua/wp-content/uploads/2016/07/UKRAINIAN-Report-Open-Mic.pdf>
2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996р. № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 19.11.1996 № 47.
On Citizens' Appeals: Law of Ukraine № 393/96-ВР of 02.10.1996. Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine № 47 of 19.11.1996.
3. Аналітичний звіт електронних петицій за серпень 2016 року [Електронний ресурс] / Аналітичний центр «Комунікація змін». – Режим доступу: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/50/10/ef/5010ef1494476ec9cd2f4cd1d9e9630f.png>.
Analitrychnyi zvit elektronnykh petytsiy za serpent 2016 [Analytical report of e-petition for August 2016. *Analitrychnyi tsentr 'Komunikatsia zmin'* [Analytical centre «Communication of changes»]. Available at: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/50/10/ef/5010ef1494476ec9cd2f4cd1d9e9630f.png>.
4. Вініченко Х. С. Петиція до Президента України №22/025105-еп [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://petition.president.gov.ua/petition/25105>.
Vinchenko, Ch. S. *Prtytsia do prezydenta Ukrainy №22/025105-ep* [Petition to President №22/025105-ep]. Available at: <https://petition.president.gov.ua/petition/25105>.
5. Крамар Н.В. Петиція до Президента України №22/025433-еп [Електронний ресурс] / Н.В. Крамар. – Режим доступу: <https://petition.president.gov.ua/petition/25433>.
Kramar, N. V. *Prtytsia do prezydenta Ukrainy №22/025433-ep* [Petition to President of Ukraine №22/025433-ep] Available at: <https://petition.president.gov.ua/petition/25433>.
6. Аналітичний звіт електронних петицій за серпень 2016 року [Електронний ресурс] / Аналітичний центр «Комунікація змін». – Режим доступу: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/50/10/ef/5010ef1494476ec9cd2f4cd1d9e9630f.png>.
Analitrychnyi zvit elektronnykh petytsiy za serpent 2016 [Analytical report of e-petition for August 2016. *Analitrychnyi tsentr 'Komunikatsia zmin'* [Analytical centre «Communication of changes»]. Available at: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/50/10/ef/5010ef1494476ec9cd2f4cd1d9e9630f.png>.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] : [прийнятий Верховною Радою УРСР 07.12.1984р.] : [Режим доступу] <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page14>.
Code of Ukraine on Administrative Offences [Web-resource] : [adopted by Verkhovna Rada of USSR on 07.12.1984p.]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page14>.

Дата надходження рукопису 15.09.2016 р.

Objective. *The objective of the article is to suggest the ways to improve legislation on persons' appeal to state and local authorities, and their officers and officials to avoid narrowing the rights of persons without citizenship, entrepreneurs, associations of citizens and legal entities for e-petitions submission. The author's approach to understanding the right to petition as a part of the constitutional right to participate in public affairs is formed.*

Methods. *Legal analysis about legislation of petitions was made and ways for national legislation improvement in the field of arising quality of petition and responses for them were suggested. The statistic and thematic analyses of e-petition and answer for e-petition were made.*

Results. *The conclusion is made that all the subjects of relations which appear during realization the right to petition have to understand their own responsibility for the*

meaning of petition text and responses. For arising quality of answers on petition was suggested to ensure the possibility of second applying with petition in case the answer for previous petition was unclear, using only general phrases or the answer was that the petition is redirected to the other state authority without mentioning any terms.

Key words: e-petition, the mechanism for petition applying, right to manage public affairs, right to appeal, redirection of petitions.

Цель. Предоставление предложений касательно усовершенствования законодательства об э-петициях на основе осуществленного статистического и смыслового анализов электронных петиций поданных Президенту Украины и ответов на них.

Методы. Исследовано положения законодательства Украины касательно подачи электронной петиции. Проведено статистический и смысловой анализы электронных петиций и ответов на них. Предложено пути усовершенствования законодательства с целью повышения качества петиций и реализации права быть услышанным.

Результаты. Обосновано вывод, что все участники отношений, которые возникают во время реализации права на электронную петицию, должны осознавать свою ответственность за содержание текстов и ответов на петиции. С целью повышения качества ответов на петиции, предлагается обеспечить возможность повторного обращения с петицией в случае, если ответ на предыдущую был предоставлен не четко, используя лишь общие фразы или ответом на петицию стало лишь ее перепоручение другому органу без определения конечных сроков такого рассмотрения.

Ключевые слова: электронная петиция, механизм подачи электронной петиции, право на участие в управлении государственными делами, право на обращение, передоверие петиций.

УДК 349.22 – 055.2

Шульженко Ігор,
кандидат юридичних наук,
доцент¹
Гігін Олексій
асистент²

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: shuligor@mail.ru¹

СТАТЬ ЯК ПІДСТАВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЙМАНОЇ ПРАЦІ

Shulzhenko Ihor,
Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor¹
Gigin Oleksiy,
Assistant²

Donetsk National University of Economics and
Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: shuligor@mail.ru¹

GENDER AS THE GROUND FOR EMPLOYMENT LEGAL REGULATION DIFFERENTIATION

Мета. Здійснити правовий аналіз законодавчої диференціації правового регулювання найманої праці за статевою ознакою, яка полягає у наданні жінкам додаткових правових гарантій у вигляді пільг та переваг, а також надати пропозиції, щодо подальшого удосконалення правового регулювання праці жінок в умовах ринкової